

הועדה לתכנון ולתקצוב | Planning & Budgeting Committee

דו"ח הוועדה להערכת איכות של תכניות
הלימודים להכשרת עובדי הוראה בגיל הרך
במכללות לחינוך

מכללת לוינסקי

2017

תשע"ז

תוכן העניינים

פרק 1 : רקע..... 3

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה..... 4

פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי חינוך בגיל
הרך במכללת אוהלו בקצרין..... 5

פרק 4 : סיכום המלצות..... 12

נספחים:

נספח 1 : כתב המינוי של הוועדה

נספח 2 : סדר יום הביקור

פרק 1 : רקע

המועצה להשכלה גבוה (מל"ג), החליטה להעריך את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בשנת הלימודים תשע"ו-תשע"ז. בהתאם להחלטה זו, מינתה המועצה להשכלה גבוהה את הוועדה להערכת איכות של התחום בהרכב הבא :

- פרופ' דורית ארם, בית הספר לחינוך, אוני' תל-אביב, יו"ר.
- פרופ' צ'ארלס גרינבאום (אמריטוס), המחלקה לפסיכולוגיה, האוני' העברית.
- ד"ר יאיר זיו, הפקולטה לחינוך, החוג לייעוץ והתפתחות האדם, אוני' חיפה.
- פרופ' מרגלית זיו,¹ תכנית הוראה ולמידה, מכללת אלקאסמי.
- פרופ' יעקב יבלון, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן.
- פרופ' מרים מבורך,² מכון מופ"ת.
- ד"ר אביבה סברדלוב,³ מכללת שאנן.
- פרופ' מיכל פרלמן, המחלקה להתפתחות האדם ופסיכולוגיה יישומית, אוני' טורונטו.

הגב' תמר מעגן-אפרתי והגב' ענבל חזקאל-גורדון ריכזו את עבודת הוועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה.

במסגרת עבודתה הוועדה התבקשה⁴ :

1. לבחון את דוחות ההערכה העצמית שהוגשו על ידי המוסדות המקיימים תכניות לימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך ולקיים ביקורים במוסדות אלה.
2. להגיש למל"ג דו"ח פרטני עבור כל אחת מתכניות הלימודים הכולל את ממצאי הוועדה והמלצותיה.
3. להגיש למל"ג דו"ח כללי הכולל הערות רוחביות בנוגע לתחום המוערך ולמקומו במערכת ההשכלה הגבוהה ובישראל בכלל.

תהליך ההערכה כולו התבצע בהתאם להנחיות המל"ג לכתובת דו"ח הערכה עצמית במכללות לחינוך מיולי 2015.

¹ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרגלית זיו לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת אלקאסמי.

² בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרים מבורך לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת לוינסקי ובמכללת תלפיות

³ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' אביבה סברדלוב לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת שאנן

⁴ כתב המינוי של הוועדה מצורף בנפסח מס' 1 לדו"ח זה

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה

הוועדה קיימה את ביקוריה בכל המוסדות העוברים הערכת איכות בתחום הוראת הגיל הרך במהלך חודש נובמבר 2016. טרם הביקורים קיימה הוועדה ישיבת הכנה במסגרתה דנה בנושאים עקרוניים הנוגעים למערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, לפעילות הערכת האיכות בכלל ולתכניות להכשרת עובדי הוראה לגיל הרך בפרט.

במסגרת פעילותה ביקרה הוועדה במוסדות הבאים :

מכללת לוינסקי, מכללת סמינר הקיבוצים, מכללת תלפיות, מכללת אורות ישראל, מכללת בית ברל, המכללה ירושלים, מכללת אמונה-אפרתה, מכללת שאנן, המכללה הערבית בחיפה, מכללת סכנין, מכללת אוהלו, מכללת אורנים, מכללת גורדון, מכללת אלקאסמי, מכללת דוד ילין, מכללת אחוה, מכללת גבעת וושינגטון, מכללת חמדת הדרום ומכללת קיי.

במהלך הביקורים נפגשה הוועדה עם בעלי תפקידים בהנהלת המוסדות ובהנהלת התכניות, נפגשה עם אנשי סגל, סטודנטים ובוגרים.

דו"ח זה עוסק בחוג לחינוך לגיל הרך במכללת לוינסקי. ביקור המוסד במכללה התקיים ב-13 בנובמבר 2016.

סדר היום של הביקור מצורף בנספח 2 לדו"ח זה.

בביקור זה השתתפו מבין חברי הוועדה: פרופ' דורית ארם, פרופ' מרגלית זיו, פרופ' מיכל פרלמן, ופרופ' צ'ארלס גרינבאום.

הוועדה מודה להנהלה הבכירה במוסד לחוג לגיל הרך על דו"ח ההערכה העצמית ועל קבלת הפנים והאירוח האדיב בעת יום הביקור של נציגי הוועדה במוסד.

פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי חינוך בגיל הרך במכללת לוינסקי

דו"ח זה מתייחס למצב שהיה קיים בעת ביקור הוועדה במוסדות השונים ואינו מתייחס לשינויים שחלו מאז. הדו"ח מתעד את המסקנות שאליהן הגיעה ועדת הערכת האיכות על סמך המסמכים שקיבלה מהמוסדות, מידע שהתווסף במהלך השיחות במוסדות, דיונים והבחנות של הוועדה ומידע זמין לוועדה.

הדו"ח כתוב בלשון נקבה אך מתייחס לשני המינים כאחד.

פרק 1: הנהלה

חזון המכללה בנוגע לגיל הרך הוא הכשרת גננות בעלות ידע רחב, מחויבות למעורבות חברתית ויצירת מנהיגות בגיל הרך שתשפיע על איכות הגיל הרך בישראל. המכללה חותרת להשפיע על איכות הגנים והחינוך בגיל הרך בישראל. החוג לגיל הרך נחשב למרכזי וחשוב במכללה, הן מבחינת גודלו והן מבחינת המידה והאופן שהוא מביא לידי ביטוי את חזון המכללה ויעדיה. עדות לחשיבות שהמכללה נותנת לגיל הרך אפשר לראות בכתב העת שהמכללה מוציאה בתחום: "חוקרים@גיל רך" (בעריכת ד"ר גילה צימט). החוג פועל כיחידה עם מטרות ואסטרטגיות בשיתוף פעולה של המדריכות הפדגוגיות ופחות בשיתוף עם המרצים בתחומים הדיסציפלינאריים. בעקבות הכנת הדו"ח עובדת המכללה על תכנית חומש לקידום החוג לגיל הרך. התכנית תכלול, בין היתר, אסטרטגיות לגיוס סגל חוקר ולעידוד מחקר בקרב חברי סגל קיימים.

המלצות הכרחיות

- להגדיל את התמיכה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים הנדרשים לצורך ביצוע מחקר (לדוגמה, שעות ייעודיות למחקר, ליווי חוקרים מתחילים על ידי חוקרים מנוסים).

המלצות רצויות

- ההנהלה ציינה את החשיבות של הקמת מרכז להוראה מיטבית ומרכז סימולציה - הוועדה תומכת ומחזקת את המסר בדבר חשיבות המרכז ומעודדת את ההנהלה לתכנן את תפקידו הספציפי בקידום החוג לגיל הרך.

פרק 2: סגל ההוראה

בשיח עם ההנהלה הבנו שהייתה תחלופה בקרב הסגל בעשור האחרון. ההנהלה מקפידה לתת קביעות רק לאנשים בעלי דוקטורט או לקראת סיום הדוקטורט שלהם. השאיפה לגייס סגל עם תואר שלישי נתקלת בקושי הנוגע לניסיון ולידע האקדמי המחקרי בגיל הרך. נוצר מצב שבו המרצים הדיסציפלינאריים הם בעלי תואר שלישי אך הם פחות מצויים בנושאי הגיל הרך. עלתה שאלה בנוגע לקידום הידע שלהם בגיל הרך. יש למרצים אלה נכונות מסוימת להיות בקשר עם הגיל הרך. אם פונים אליהם הם משתדלים להתאים את הקורסים ואפילו במקרים מיוחדים מאוד בונים קורס מתאים (לדוגמה, בספרות ילדים). יש קונפליקט בעניין החופש האקדמי, עד כמה יש חופש למרצה, עד כמה הוא מחובר לשדה, עד כמה יש חופש לסטודנט. אנשי הסגל מרגישים את הקונפליקט בהתמודדות שלהם עם הצורך לטיפוח ידע דיסציפלינארי וכן ידע מעשי.

להערכתנו יש מקום ליותר שיח בין המרצים בתכנית בנושא הגיל הרך. המרצים התייחסו לצורך בעבודת צוות, יידוע, קשר עם השדה. היו מספר קורסים בין דיסציפלינאריים שהיו להערכת

המרצים והסטודנטים מעולים אך הם יקרים ולכן הופסקו. הציפיה היא שהמדריכות הפדגוגיות תעשינה את כל הקישור לגיל הרך ולשדה – להערכתנו זאת ציפייה מוגזמת.

המלצות הכרחיות

- ליצור קשר מובנה ומתוגמל בין המרצים דיסציפלינאריים והמדריכות.
- ליצור סגל יציב בכיר בגיל הרך עם יותר אחוזי משרה ומחויבות.
- לדאוג למיסוד והעמקת הקשר בין סגל הגיל הרך למרצים הדיסציפלינאריים.

המלצות רצויות

- לבנות דרך מסודרת של המכללה להערכת יוזמות של מרצים שאינם מאמרים מחקריים (לדוגמה, פרויקטים בקהילה).
- ראוי ליצור פורום למפגש ושיח קבועים בין המרצים הדיסציפלינאריים לבין הנהלת החוג והמדריכות.

פרק 3: תכנית לימודים

בתכנית הלימודים יש שאיפה לעמוד בדרישות של דוח אריאב, תוך התייחסות להבנת הצוות בנוגע לידע שגננת צריכה. בארגון התכנית יש אתגר של תיאום בין המרצים המשתייכים לתחומי הדעת השונים, שרבים מהם עובדים בחלקיות משרה. מספרם גדול (למעלה מ-100), ושיוכם המרכזי הוא לפקולטה הרב תחומית. למעשה, הם אינם חלק מהסגל הליבתי של הגיל הרך. אתגר משמעותי של ראשת המסלול הוא לדאוג לתיאום בין המרצים הדיסציפלינאריים לבין עצמם ובין המרצים הדיסציפלינאריים למדריכות הפדגוגיות. הישיבות של החוג הן עם צוות המדריכות הפדגוגיות שקובעות את אופי החוג. ראשת המסלול מבינה את חשיבות הקשר בין המרצים ומעודדת מרצים דיסציפלינאריים להיות אתה בקשר ולבקר בגנים במסגרת שבוע העבודה המעשית. בשיח עם המרצים הדיסציפלינאריים הסתבר שיש להם מעט ידע בגיל הרך ומטרתם לחנך אדם משכיל ולא להתמקד בגיל הרך. ראשת החוג מעודדת אותם לעשות התאמות לגיל הרך. הייתה בעבר קריאה למרצים דיסציפלינאריים לצאת לשטח ובמקביל להביא את השטח לשיעור. היו מבין המרצים הדיסציפלינאריים כאלה המוכנים להיות בקשר עם הגיל הרך ולהתאים תכנים במידת מה לקבוצת גיל זו. היו ניסיונות לבנות קורסים סביב נושאים שהעסיקו סטודנטיות בגיל הרך (לדוגמה, משפחות חד מניות, שכול ומוות בספרות ילדים). הסגל שיבח קורסים בינתחומיים אבל הם היו כנראה רק ניסיוניים ונגזזו.

תכנית הלימודים עשירה ומתייחסת למגוון תחומים הקשורים להתפתחות הילד בגיל הרך ולעבודת הגננת בגן. הוועדה התרשמה מהדגש הרב הניתן לפן הרגשי חברתי. את הדגש הזה מוביל צוות המדריכות הפדגוגיות. התרשמנו משיח עם הסגל שראוי שתכנית הלימודים תהייה מאוזנת יותר. ישנם תחומי תוכן (לדוגמה, אמנות, מוסיקה, טכנולוגיה, מדעים) שזוכים יחסית לפחות מדי תשומת לב.

התבוננות בסילבוסים ובקורות החיים של המרצים שמלמדים את הקורסים מעידה שהמרצים מתאימים להוראה ומכירים היטב את תחומי הידע. בחינת הסילבוסים בנושאי ההתפתחות מעלה התמקדות בהתפתחות בעיקר מגיל שלוש והלאה. גיל לידה עד שלוש זוכה להתייחסות מעטה בלבד (יש התייחסות לנושא השפה). בנוסף, התבוננות במקורות מעידה שיש הסתמכות יתר על מקורות שאינם מחקריים או שפיטים ומעוררת שאלה בנוגע לעדכנותם.

הסטודנטיות ויותר מכך הבוגרות הביעו צורך בלמידה אינטנסיבית יותר של שיטות הוראה, בנית כלים להוראה, התמודדות עם תכניות הלימוד וחינוך ללמידה עצמאית. ראשת החוג עוברת על הסילבוסים של המרצים, ושואפת לכך שלא תהייה חפיפה בין קורסים. האתגר הוא ליצור מבנה אינטגרטיבי ולא אוסף קורסים. סטודנטיות התלוננו על כך שבכל זאת יש חפיפה וחזרתיות ולעתים יש מצבים שבהם בשנה ב' לומדים קורס שמתבסס על תכנים שילמדו בשנה ג'. ברצוננו לציין שהסטודנטיות (יהודיות וערביות) לומדות רק על חגי ישראל ותרבות ישראל ללא התייחסות לחברה הערבית וחגיה.

המלצות הכרחיות

- להבטיח רצף לימודים בין הקורסים בשנים השונות ולהימנע מחזרתיות של תכנים בקורסים השונים.
- הכרחי להרחיב את ההתייחסות לחינוך לגילאי לידה עד שלוש.
- לדאוג שהקורסים הדיציפלינריים יהיו מותאמים להכשרת מחנכות לגיל הרך.
- בהתאם לרוח המכללה המכבדת מחקר, הכרחי בסילבוסים להסתמך על מקורות מחקריים. כיום יש הסתמכות רבה על מקורות מהשדה (כמו הד הגן). ניתן כמובן להוסיף מקורות מהשדה אך הבסיס חייב להיות מחקרי ועדכני.
- להעמיק את העיסוק בנושאים מרכזיים בעבודת הגננת המתייחסים להורות בגיל הרך, ילדים בסיכון, היבטים רב תרבותיים, ניהול גן וניהול מסגרות חינוכיות לידה עד שלוש.

המלצות רצויות

- תגבור קורסים שעוסקים בקוגניציה - כמו מתמטיקה, מדעים, טכנולוגיה.
- כדאי שיהיו קורסי בחירה העוסקים בהיבטים תרבותיים וראוי להכניס בקורסים השונים התייחסות להיבטים תרבותיים בהתאם לתוכן הקורס.
- לשקול תוספת קורסים מקוונים.
- היו בעבר קורסים ניסיוניים בינתחומיים שעודדו מרצי דיסציפלינות לצאת לגנים. הם זכו להדים חיוביים. כדאי שההנהלה תעודד ותסייע בבניית קורסים נוספים המקשרים בין מרצים דיסציפלינאריים, מרצים מהגיל הרך ומערכת הגיל הרך. קורסים כאלה עשויים להוות דגם למכללות אחרות.

פרק 4: הכשרה מעשית

ראשת החוג וצוות המדריכות הפדגוגיות מהוות את לב החוג. הן אלה הקובעות את המדיניות ואופי הפעילות בחוג. ההתנסות המעשית נעשית בגני ילדים במהלך שלוש שנות הלימודים. ההתנסות בשנה הראשונה כוללת סיורים במעונות ובמסגרות חינוך בגנים ובסמסטר ב', יום בשבוע בגנים של גילאי 3-4; בשנה ב' הן מתנסות יום בשבוע בגנים של גילאי 4-6; בשנה ג' הן מתנסות יום בשבוע בגני 4-6. סטודנטיות הבוחרות בהרחבת הסמכה להוראה בכיתות א'-ב' מתנסות בשנה ג' בבית ספר בנוסף להתנסות בגני הילדים. כדי להתוודע לסיום שנת הלימודים ובפתיחתה, בשנים ב' וג' הסטודנטיות מתנסות גם בסוף שנת הלימודים ותחילתה (שלושה ימים). בתכנית הסבת האקדמאים להוראה מתנסים בגני ילדים שנתיים.

בכל קבוצת הדרכה משתתפות בין 19 ל-25 סטודנטיות. המדריכות פוגשות את הסטודנטיות בגנים פעמיים עד שלוש בסמסטר. הסטודנטיות ציינו במפגש איתן את מרכזיות

ההדרכה הפדגוגית בתהליך ההכשרה וציינו שהיו רוצות שהמדריכות יבקרו בגנים בתדירות גבוהה יותר. התנסות המעשית כוללת את דגם השותפות PDS וכן את הדגם המסורתי. בשנים האחרונות ההתנסות מתבצעת באופן יזום יותר בגנים עם ילדים ממיצב חברתי כלכלי נמוך. הוועדה רואה בחיוב מגמה זו ומעריכה את המחשבה והעשייה החברתית.

ראוי לציין כי רוב המדריכות הפדגוגיות הן בעלות תואר דוקטור או לקראת קבלת תואר שלישי. לא לכולן ניסיון עבודה מעשית בגיל הרך כגונות. רובן מלמדות קורסים אחרים הקשורים לתחומי המחקר שלהן בנוסף לליווי הסטודנטיות בהתנסות המעשית. נראה שכרגע המדריכות טרם חשבו על תחומי מחקר משותפים והן לא עסוקות בעשייה מחקרית הנוגעת לעבודתן כמדריכות. המדריכות הפדגוגיות רואות בתפקידן שליחות חינוכית חשובה ומציינות שהיבט מרכזי בעבודתן הוא אינטראקציה מצמיחה עם הסטודנטיות וליווי שלהן בתהליך הצמיחה המקצועי שלהן. ההכשרה כוללת גם עידוד חשיבה ביקורתית. בנוסף, למדריכות תפקיד חשוב ביצירת אינטגרציה בין הקורסים השונים וחיבורם לשדה וכן בהשלמת נושאים שלא נלמדו באופן מספק בקורסים השונים. הן עושות זאת במסגרת הקורס "חקר ההתנסות" שמלווה את ההתנסות המעשית, בהיקף של שעה וחצי שבועיות. הבוגרות ציינו שבמעבר מהלימודים לעבודה בשדה הן חשות בחוסר בהכשרתן לניהול גן, לבניית קשר נכון עם הורים ולעבודה עם ילדים בסיכון וילדים עם צרכים מיוחדים.

המלצות הכרחיות

- לדאוג להקטנת קבוצות ההדרכה (מקסימום 15 סטודנטיות) כדי לאפשר למדריכות ליווי אישי של הסטודנטיות.
- חשוב להוסיף מפגשי הדרכה בגנים. ראוי לבקר את הסטודנטיות לפחות ארבע פעמים בסמסטר.
- להבטיח התנסות במסגרות לפעוטות בגילאי לידה עד שלוש.
- להקפיד על כך שהתכנית להסבת אקדמאים שאורכת שנתיים תכלול התנסות מספקת ומגוונת וכן נושאים מרכזיים בחינוך הגיל הרך, כגון: קשר עם הורים.
- לחזק את התיאום בין המרצים הדיסציפלינאריים לבין המדריכות לפחות ברמה שהמדריכות תהיינה מעודכנות בנוגע לתכנים שהסטודנטיות לומדות בשיעורים והמרצים הדיסציפלינאריים יכירו את המשימות שעל הסטודנטיות לבצע במסגרות החינוך.

פרק 5: סטודנטיות ובוגרות

רמת הסטודנטיות קשורה לרף הקבלה. ככל שהרף גבוה יותר רמת הסטודנטיות גבוהה יותר ויש אפשרות ללמד ברמה גבוהה ולדרוש מהן יותר בכיתה ובשדה. כרגע סף הקבלה קשור במידת מה לגורמים מחוץ למכללה (משרד החינוך) והמרצים התייחסו לכך שככל שרמתן גבוהה כך השיח איתן עשיר יותר. בשיחה עם ראשת החוג הבנו שלאחרונה הועלה סף הקבלה והתקבלו פחות סטודנטיות. הבנו מהמרצים שלהערכתם השיח עם הסטודנטיות מעט יותר גבוה. הסטודנטיות והבוגרות מגוונות ומגיעות מרחבי הארץ. יש מעט סטודנטיות ערביות. אחוז הנשירה סביר וקשור בעיקר לקשיים אישיים. הסטודנטיות והבוגרות חשו שהן למדו ולומדות הרבה ושהלימודים העשירו את עולמן. הן דברו בזכות התייעוד הרב במהלך הלימודים. הן הביעו הערכה רבה לסגל. הסטודנטיות הערביות העירו את תשומת הלב לכך שהן לא למדו דבר על התרבות הערבית, החגים המוסלמיים או הנוצרים וכו'.

המלצות הכרחיות

- להעלות את רף הקבלה לחוג ולוודא שהוא לפחות מקביל לרף הקבלה לחוגים האחרים במכללה (לדוגמה, חינוך מיוחד).

המלצות רצויות

- כדאי לראיין את הסטודנטיות לפני הקבלה כדי לוודא התאמה. בעיקר לאור העובדה שיש פחות התנסות בשנה א'.
- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרי ובוגרות התכניות, ולקשור אותם למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכול גם אסוף נתונים על העסקת בוגר.

פרק 6: תשתיות

המכללה אסתטית ויפה. יש חדרים לבעלי התפקידים. יש חדר סגל יפה ונעים אבל חסרים חדרים למרצים או למדריכות. יש בספרייה אזורים אינטימיים שניתן להיפגש ולדבר בהם. יש שני חדרי יעוץ וחדרי מחשב שאפשר לשבת בהם. יש מקום משותף לצורך קיום פגישות עם סטודנטים. בפקולטה לחינוך יש גם חדר ישיבות שלעיתים פנוי. המדריכות הפדגוגיות נפגשות עם רבות מהסטודנטיות בגנים. במכללה קיימים מספר מרכזים. ביניהם, מרכז מית"ר ליעוץ ותמיכה בסטודנטים עם צרכים מיוחדים; מרכז מהות למחקר ופיתוח ידע בתחום של יחסים בין משפחות למערכת החינוך; ומרכז להוראה מיטבית שבו יוקם מרכז סימולציות והוא אמור לפעול בקליטת סגל חדש. בהקשר של הגיל הרך, יש במכללה גן ילדים שבו שתי כיתות, כיתה לילדים ללא צרכים מיוחדים וכיתה לילדים עם לקות שמיעה. הגן פועל בשיתוף פעולה עם התכנית לגיל הרך.

המלצות רצויות

- חשוב ליצור יותר מרחבי עבודה אישיים לסגל.
- ראוי להקצות חדרים למדריכות הפדגוגיות לצורכי הדרכה אישית.

פרק 7: איכות ההוראה והלמידה

המכללה מקיימת הערכה קבועה של הקורסים על ידי הסטודנטים. ראשת המסלול קוראת את הערכת הסטודנטים והיא דנה בהם על פי הצורך עם המרצים. המרכז החדש לאיכות ההוראה מסייע בהדרכת המרצים ובעתיד יתקיימו בו סימולציות של הוראה. המכללה מנסה לשמור על קשר עם הבוגרים ולקבל את חוות דעתם בנוגע לתהליך הלמידה (כ-30% מהבוגרים נענו).

מבחינת תוצרי הלמידה, הסטודנטיות מתבקשות להגיש מגוון של תוצרים: תיעוד, תצפיות, ניתוחים, רפלקציות, פרויקטים, ועבודות. יש יחסית מעט מבחנים. הסטודנטיות הביעו שביעות רצון מדרכי הלמידה. הן הציעו לבצע יותר חקרי מקרה וסימולציות. לרשות הסטודנטיות עומד מרכז תמיכה לסטודנטיות בעלות צרכים מיוחדים. המרכז עוסק ביעוץ לסטודנטיות עם קשיים בנושאים כמו ארגון זמן, ופיתוח אסטרטגיות למידה.

המלצות רצויות

- כיום רוב תוצרי הלמידה הם עבודות. ראוי שתוצרי הלמידה יהיו מגוונים ויכללו גם בחינות ופרויקטים.

פרק 8: מחקר

יחס ההנהלה - הנהלת המוסד הדגישה את חשיבות קידום המחקר בכל תחומי הדעת ואת התמיכה בחוקרים. ההנהלה מעודדת שיתוף פעולה בינלאומי, פועלת לקליטת סגל חוקר, נותנת מלגות לסגל לצורכי מחקר בשלוש השנים הראשונות שלהם במכללה. ההנהלה תומכת בקבוצות מחקר המבוססות על תחומי עניין ובכתב עת אינטרנטי שפיט בגיל הרך. הם הדגישו את השאיפה לחזק את תכניות התואר השני ואת פעילותם לקראת תואר שני עם תזה. גישה זו מחייבת חיזוק המחקר. להערכתם יש חשיבות שגנונות תלמדנה לחקור. ההנהלה דוגלת בתפיסה שככל שהידע של הגננת והשכלתה יהיו גבוהים יותר כך הערך שלה בעיני הסביבה יגבר. במכללה פיתחו מרכז מחקר שעוסק בהורים, מורים, תלמידים - מרכז מהות. הוציאו קול קורא בנושא – קבלו הצעות מחקר, שפטו ואף מימנו מחקרים בנושא מורים – הורים – תלמידים. המכללה מארגנת כל שנה יום עיון להצגת מחקרים. חלק מהמחקרים שזכו למימון הם בתחום הגיל הרך.

סגל - סגל הגיל הרך חש שההנהלה מעודדת מחקר. המכללה שולחת קולות קוראים, נותנת שירותי ייעוץ סטטיסטי ועריכה לשונית ואף מסייעת במידת מה בנסיעה לכנסים בחול. יש עידוד למחקר אבל היקף המשרה הרחב מקשה ולא מותיר זמן למחקר. יחסית לעומס ההוראה נראה שהסגל מראה עניין במחקר. המרצות בגיל הרך חוקרות באופן אישי. טרם נוצרו קבוצות מחקר המשלבות תחומי דעת ומשתפות סטודנטיות בעשייה מחקרית בגיל הרך.

סטודנטיות - במכללה תופסים את חקר ההתנסות כחשובה, תיעוד של הסטודנטיות במקומות ההתנסות וניתוח התיעוד. אכן, הסטודנטיות בגיל הרך מתעדות מהשנה הראשונה את חוויותיהן ופעילותן בהתנסות אך לא ברור באיזו מידה הן מנתחות את התיעוד ועד כמה הן מגיעות להכללות. לא ברור עד כמה הן מבינות מחקר ומבינות את הקשר בין תיעוד ההתנסות לבין מחקר. חשוב להערכתנו להבהיר לסטודנטיות שניתוח מצב ורפלקציה אינם שווים למחקר. לא ברור עד כמה הן מסוגלות לקרוא מחקרים ולכתוב בכתובה אקדמית המתאימה לתואר ראשון.

המלצות הכרחיות

- להעמיק את התשתית לעריכת מחקר בקרב חברי סגל הגיל הרך. חשוב במיוחד להקצות לסגל זמן למחקר, תקציב לצורך השתתפות בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתובה, תמיכה בביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד'.
- לתמוך ביכולות המחקריות הנדרשות מן הסטודנטיות. הכנה כזאת צריכה לכלול פיתוח הבנה מחקרית, סדנאות כתיבה אקדמית, קריאת מחקר באנגלית, היכרות והתנסות במגוון מתודות בסמינריונים המחקריים ומודעות לסוגי המחקר המתאימים לחקר ההתנסות.

המלצות רצויות

- ליצור קבוצות מחקר בגיל הרך כדי לאפשר לחוקרים בחירה בין מחקר אישי לשיתופי פעולה בחוג.

פרק 9: תהליך הערכה

הנהלת המכללה התייחסה לחשיבות תהליך הערכה. ההערכה אפשרה להנהלה לראות היכן המכללה עומדת כיום, ומהן התפיסות והשאיפות לעתיד. הדיקנית הבהירה שהתהליך עזר לה להכיר את התכניות בכלל ואת החוג לגיל הרך בעיקר. היא הרגישה שההערכה גרמה לאנשי הסגל בחוג להרגיש גאווה ושייכות. אחד התוצרים של הדוח הוא תכנית חומש שכוללת הצעה לתכנית M-Teach. תכנית נוספות שנבנית היא תכנית לתואר שני בגיל הרך עם תזה שמבוססת על מחקרי

פעולה. לגבי תכנית הגיל הרך, בעקבות תהליך ההערכה העצמית התחדדה ההבנה לגבי הצורך בהתאמת הקורסים הדיסציפלינאריים למסלולים הגילאים ובכללם הגיל הרך, והוקם מרכז להוראה מיטבית. המרכז אף יקדם את שילוב הטכנולוגיה בהוראה.

פרק 4 : סיכום המלצות

המלצות הכרחיות:

- להגדיל את התמיכה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים הנדרשים לצורך ביצוע מחקר (לדוגמה, שעות ייעודיות למחקר, ליווי חוקרים מתחילים על ידי חוקרים מנוסים).
- ליצור קשר מובנה ומתוגמל בין המרצים דיסציפלינאריים והמדריכות.
- ליצור סגל יציב בכיר בגיל הרך עם יותר אחוזי משרה ומחויבות.
- לדאוג למיסוד והעמקת הקשר בין סגל הגיל הרך למרצים הדיסציפלינאריים.
- להבטיח רצף לימודים בין הקורסים בשנים השונות ולהימנע מחזרתיות של תכנים בקורסים השונים.
- הכרחי להרחיב את ההתייחסות לחינוך לגילאי לידה עד שלוש.
- לדאוג שהקורסים הדיסציפלינאריים יהיו מותאמים להכשרת מחנכות לגיל הרך.
- בהתאם לרוח המכללה המכבדת מחקר, הכרחי בסילבוסים להסתמך על מקורות מחקרניים. כיום יש הסתמכות רבה על מקורות מהשדה (כמו הד הגן). ניתן כמובן להוסיף מקורות מהשדה אך הבסיס חייב להיות מחקרי ועדכני.
- להעמיק את העיסוק בנושאים מרכזיים בעבודת הגננת המתייחסים להורות בגיל הרך, ילדים בסיכון, היבטים רב תרבותיים, ניהול גן וניהול מסגרות חינוכיות לידה עד שלוש.
- לדאוג להקטנת קבוצות ההדרכה (מקסימום 15 סטודנטיות) כדי לאפשר למדריכות ליווי אישי של הסטודנטיות.
- חשוב להוסיף מפגשי הדרכה בגנים. ראוי לבקר את הסטודנטיות לפחות ארבע פעמים בסמסטר.
- להבטיח התנסות במסגרות לפעוטות בגילאי לידה עד שלוש.
- להקפיד על כך שהתכנית להסבת אקדמאים שאורכת שנתיים תכלול התנסות מספקת ומגוונת וכן נושאים מרכזיים בחינוך הגיל הרך, כגון: קשר עם הורים.
- לחזק את התיאום בין המרצים הדיסציפלינאריים לבין המדריכות לפחות ברמה שהמדריכות תהיינה מעודכנות בנוגע לתכנים שהסטודנטיות לומדות בשיעורים והמרצים הדיסציפלינאריים יכירו את המשימות שעל הסטודנטיות לבצע במסגרות החינוך.
- להעלות את רף הקבלה לחוג ולוודא שהוא לפחות מקביל לרף הקבלה לחוגים האחרים במכללה (לדוגמה, חינוך מיוחד).
- להעמיק את התשתית לעריכת מחקר בקרב חברי סגל הגיל הרך. חשוב במיוחד להקצות לסגל זמן למחקר, תקציב לצורך השתתפות בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתבה, תמיכה בביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד'.
- לתמוך ביכולות המחקריות הנדרשות מן הסטודנטיות. הכנה כזאת צריכה לכלול פיתוח הבנה מחקרית, סדנאות כתיבה אקדמית, קריאת מחקר באנגלית, היכרות והתנסות במגוון מתודות בסמינריונים המחקריים ומודעות לסוגי המחקר המתאימים לחקר ההתנסות.

המלצות רצויות:

- ההנהלה ציינה את החשיבות של הקמת מרכז להוראה מיטבית ומרכז סימולציה - הועדה תומכת ומחזקת את המסר בדבר חשיבות המרכז ומעודדת את ההנהלה לתכנן את תפקידו הספציפי בקידום החוג לגיל הרך.
- לבנות דרך מסודרת של המכללה להערכת יוזמות של מרצים שאינם מאמרים מחקריים (לדוגמה, פרויקטים בקהילה).
- ראוי ליצור פורום למפגש ושיח קבועים בין המרצים הדיסציפלינאריים לבין הנהלת החוג והמדריכות.
- תגבור קורסים שעוסקים בקוגניציה - כמו מתמטיקה, מדעים, טכנולוגיה.
- כדאי שיהיו קורסי בחירה העוסקים בהיבטים תרבותיים וראוי להכניס בקורסים השונים התייחסות להיבטים תרבותיים בהתאם לתוכן הקורס.
- לשקול תוספת קורסים מקוונים.
- היו בעבר קורסים ניסיוניים בינתחומיים שעודדו מרצי דיסציפלינות לצאת לגנים. הם זכו להדים חיוביים. כדאי שההנהלה תעודד ותסייע בבניית קורסים נוספים המקשרים בין מרצים דיסציפלינאריים, מרצים מהגיל הרך ומערכת הגיל הרך. קורסים כאלה עשויים להוות דגם למכללות אחרות.
- כדאי לראיין את הסטודנטיות לפני הקבלה כדי לוודא התאמה. בעיקר לאור העובדה שיש פחות התנסות בשנה א'.
- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרי ובוגרות התכניות, ולקשור אותם למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכול גם אסוף נתונים על העסקת בוגר.
- חשוב ליצור יותר מרחבי עבודה אישיים לסגל.
- ראוי להקצות חדרים למדריכות הפדגוגיות לצורכי הדרכה אישית.
- כיום רוב תוצרי הלמידה הם עבודות. ראוי שתוצרי הלמידה יהיו מגוונים ויכללו גם בחינות ופרויקטים.
- ליצור קבוצות מחקר בגיל הרך כדי לאפשר לחוקרים בחירה בין מחקר אישי לשיתופי פעולה בחוג.

על החתום:

ד"ר אביבה סברדלוב

פרופ' דורית ארם- יו"ר

ד"ר יאיר זיו

פרופ' צ'ארלס גרינבאום

פרופ' יעקב יבלון

פרופ' מרגלית זיו

פרופ' מיכל פרלמן

ט' סיון, תשע"ו
15 יוני, 2016

לכבוד
פרופ' דורית ארם
בית הספר לחינוך
אוניברסיטת תל-אביב

פרופ' ארם הנכבדה,

המועצה להשכלה גבוהה שמה לה למטרה לשפר ולהבטיח את המשך המצוינות והאיכות של ההשכלה הגבוהה בישראל, בין השאר באמצעות תהליכי הערכה שוטפים של תחומי לימוד במוסדות האקדמיים.

בהמשך להחלטתה מיום 9.6.2015 הקימה המועצה להשכלה גבוהה ועדת הערכה שתבחן את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך במכללות האקדמיות לחינוך.

במסגרת עבודתה מתבקשת הוועדה:

1. לבחון את דו"חות ההערכה העצמית של המוסדות המקיימים תכניות לימודים בתחום זה.
2. לערוך ביקור בכל אחד מהמוסדות המוערכים.
3. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"חות **פרטניים** ביחס לכל מוסד ומוסד ובו ממצאי הוועדה, מסקנותיה והמלצותיה.
4. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"ח מסכם המתייחס באופן **רוחבי** להכשרת המורים בתחום הגיל הרך בישראל.

אני מודה לך על הסכמתך לקחת חלק במשימה חשובה זאת, ושמחה בזאת למנות אותך לכהן כיו"ר וועדת הערכת האיכות.

הרכב הוועדה יהיה כלהלן:

פרופ' דורית ארם - יו"ר, פרופ' צ'ארלס גרינבאום, ד"ר יאיר זיו, פרופ' מרגלית זיו, פרופ' מרים מבורך, ד"ר אביבה סברדלוב, פרופ' מיכל פרלמן.

גבי תמר מעגן אפרתי תרכז את עבודת הוועדה.

פרטים לגבי פעילות הוועדה וסמכויותיה מופיעים בנספח המצורף.

אני מאחלת לך ולוועדה עבודה פורייה והצלחה רבה.

בברכה,

ד"ר רבקה ודמני (שאומן)
סיו"ר
המועצה להשכלה גבוהה

מצ"ב : נספח לכתב המינוי

העתק :
ד"ר ורדה בן-שאול, סמנכ"ל הערכת איכות, מל"ג
גבי תמר מעגן-אפרתי, רכזת הוועדה, האגף להערכת איכות, מל"ג

נספח 2: סדר יום לביקור הוועדה להערכת איכות של תחום הגיל הרך
13.11.17

שעות	הגורם עמו נפגשים	שמות המשתתפים
9:00-9:30	מפגש פתיחה: הנהלת המוסד (ללא ראש התכנית): חדר 118	פרופ' מיכל בלר, נשיאת המכללה. פרופ' חנה עזר, רקטור המכללה. פרופ' ליה לאור, דקנית הפקולטה לחינוך במכללה.
9:30-10:15	ראשת התכנית חדר 118	ד"ר פנינת טל, ראשת התכנית והחוג לגיל הרך במכללה.
10:15-11:00	סגל ליבתי המלמד בתכנית עד 8 חברי סגל חדר 118	ד"ר רוחמה אלבג, ד"ר חוסני אלח'טיב שחאדה, ד"ר קלודי טל, ד"ר אנה סנדבנק, ד"ר קובי סצ'רדוטי, פרופ' עמירה ערן, ד"ר גילה צימט.
11:00-11:45	מדריכים פדגוגיים עד 8 חברי סגל* חדר 118	ד"ר שירה בסר, ד"ר רותם שפירא, ד"ר נעה לאור (שנה א'). ד"ר נועה גורי גוברמן, נחמה רבנר, תמר שוהם גואטה (שנה ב'). ד"ר איריס לוי, סיון שתיל, סיגל טיש (שנה ג') והרחבת הסמכה לכיתה א'. ענת בן שבת (הסבות). ד"ר מורן צמח (חנ"מ גי"ר).
11:45-12:30	חלון זמן פתוח* (פעילות לבחירת המחלקה) אופציונאלי גן הילדים, מרכז לוי קיפניס	12:00-11:45 ביקור בגני הילדים במכללה בהובלת הגננות ליאורה בן כנען וסמדר קונקול. 12:15-12:30 ביקור במרכז לוי קיפניס במכללה בהובלת ראשת המרכז תמי ישראלי.
12:30-13:30	ארוחת צהריים (פגישה סגורה של וועדה)	
13:30-14:15	סטודנטים וסטודנטיות 8-10 סטודנטים משנים ב' ומעלה חדר 118	
14:15-15:00	בוגרים ובוגרות 8-10 בוגרים ובוגרות (רצוי מ-5 השנים האחרונות) חדר 118	שירה שדלצקי, אביטל לגזיאל, אלירן נוימן שביט, דפנה פיירמן, ענבל בכר, רחלי אינגדאו, שני אדר, שמעית כהן, ליה הררי, שני תירס (חנ"מ גי"ר).
15:00-15:15	הפסקה	
15:15-15:30	מפגש סיכום: הנהלת המוסד והתכנית חדר 118	פרופ' מיכל בלר, פרופ' חנה עזר, פרופ' ליה לאור, ד"ר פנינת טל.
15:30-16:15	ישיבה פנימית של הוועדה חדר 118	

* "חלון זמן פתוח", הוקדם ל 11:45 ואילו המפגש עם הסטודנטים משנים ב-ד נדחה לשעה 13:30. השינוי נובע בשל ההחלטה לבקר בגן הילדים במסגרת "חלון זמן פתוח".